

Obraz vojenského prostředí v kinematografii meziválečného Československa. I. – II.

Historický ústav Československé armády, Praha 1992,

I. – 84 s., II. – 60 s., obr. příl., náklad 150 výtisků.

Spolupředatelem stejnojmenné vědecké konference, konané v květnu 1992 v Hradci Králové, byl Český filmový ústav, materiály vydavatelsky připravili Petr Klučina a Petr Hofman. Sborník obsahuje jak studie z oblasti filmové teorie a rozborů konkrétní filmové tvorby spjaté s armádou a vojenským prostředím, tak i spíše námětové úvahy (ve II. svazku) sledující vymezení tematických bloků (armáda a kultura, legionářská legenda, každodenní život armády, film a hnutí na obranu republiky). Zvláště příspěvek Pavla Zemana o agrární branné politice se zcela vymyká spojitosti s filmem.

Michal Bregant přesvědčivě klasifikoval filmy s vojenskou tematikou (*K možností estetické a umělecké hodnoty vojáckých filmů*), po zamyšlení nad historickými souvislostmi vzniku snímků alespoň vzdáleně spjatých s osobou vojáka. Poukázal na cenzurní omezení a apriorně danou teozovitost, umožňující v nejlepším případě zrod řemeslně natočených filmů, svou podstatou bez větších uměleckých aspirací. **Ivan Klimeš** zmapoval poměr filmové kritiky ke spojení „armády a filmu“ (i jako k uměleckému fenoménu), resp. její proměny v hodnocení instruktážního a ideologického využití filmu, s přihlédnutím nejen k propagandistické, ale i umělecké přesvědčivosti (*Armáda a film v tisku a kulturních časopisech první republiky*). Filmy natočené po roce 1933 kategorizoval, podle reakce tisku, **Jiří Rak** (*Český film a hnutí na obranu republiky*). Průřez předpisy, provázejícími vojenskou službu, nabídl **Eduard Stehlík** (*Každodenní život armády*).

Sevřený blok připomíná ojedinělou osobnost armádní kinematografie, umělecky i propagandisticky přesvědčivého tvůrce filmů *Naše armáda* (1937), *Vojáci v horách*, *V nový život* (1938) Jiřího Jeníčka. **Jana Hádková** (*Režisér Jiří Jeníček*) poukázala na jeho fotografickou tvorbu, organizační podíl (armádní Filmová skupina) a jeho ctižádost teoretika krátkého, resp. dokumentárního filmu. **Petr Hofman** se soustředil na nesporný přínos Jeníčkovy tvorby, v domácím prostředí i jako exportního počínu, upozorňujícího světovou veřejnost na kvalitu a připravenost branné moci (*Propagace armády v tvorbě Jiřího Jeníčka*). **Jaroslav Hrách** (*Poznámky k odrazu vztahu armády a veřejnosti ve filmu*) se zabýval proměnami poměru veřejnosti k armádě a využitím filmu jako historického pramene (atmosféra doby).

Další blok se vztahuje k legionářské problematice. Jitka Zabloudilová se zaměřila na *Kulturní a osvětovou činnost v čs. legiích v Rusku*, v širších kontextech se legionářské literatury dotkla sumární hodnocení dobových militarií (žánrové vymezení **Terezy Límanové** *Typy českého válečného románu* a sevřenější zamyšlení **Blanky Hemelíkové** nad dobovým vojenským humorem a satirou, nazvané *Vojenská tematika v českých humoreskách a satirách 1918 – 1929*, opřené o důkladný soubor pramenů). Vedle již zmíněného příspěvku **Pavla Zemana** (*Několik poznámek k branné politice Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu*) je připojena filmografie československých hraných filmů s vojenskou tematikou (30 položek z celého sledovaného období) a několik obrazových ilustrací. Sborník zdařile dokumentuje nejen úspěšný průběh konference, ale i nosnost spolupráce vojenských a filmových historiků, v tomto případě rozhojňených literárními odborníky.

Martin Nechvátal